

Ἡ Βουδαπέστη εἶναι ὀμορφή κάθε ἐποχή. Ὁ Φθινόπωρο ὅμως ἔχει μιὰ ἐξαιρετικὴ μαγεία, πνιγμένη μέσα σ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ χρυσοκόκινα χρώματα, πού τὰ τονίζει πότε μιὰ δειλὴ ἄκτινα τοῦ ἡλίου καί πότε μιὰ σιγανή βροχὴ πού ἐνώνεται μέ τὰ φύλλα πού πέφτουν, πέφτουν καὶ λάμπουν, ^{τὴν ἡμέρα} καὶ λάμπουν, μέ τὰ κύματα τοῦ Δούναβη πού κυλοῦν καὶ λάμπουν πῆ νύχτα μέ τὰ φῶτα. Ἔτος τὸ ἑνὲς τοῦ συνέδριου ποίησης, σὲ ὁποῖο ἤλθησαν καὶ πῆσαν μέρος ὀγδόοντα ἔπαινοι ποιητῆς καὶ ἑκατὸν οὔγγροι, ἤτανάφιερωμένο σὲ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ἐθνικοῦ ποιητῆ τῆς Οὐγγαρίας τοῦ Ἐντρε Ἄντη. Μέσα στὴ φθινοπωρινὴ Βουδαπέστη, νιώσαμε ὅλοι τὴ μορφή τοῦ βασανισμένου προφήτη ποιητῆ νὰ εἰριδιαβάξει ἀνήσυχη κι' ὠραία τραγουδώντας:

Πέταξε, βάρκαμου, πέταξε
ὁ ἥρωας τοῦ αὔριο ταξιδεῦει μαζί σου...

Ὁ συνέδριον κράτησε τρεῖς μέρες καὶ στεγάζστηκε στὴ μεγάλη αἴθουσα διαλέξεων τῆς Ἀκαδημίας κοντὰ σὲ κάστρο. Στὸ προεδρεῖο ποιητῆς καὶ συγγραφεῖς τῆς Οὐγγαρίας. Καί σὲ ἀκροατήριον ποιητῆς ἀπὸ εἰκοσιῆξ ἡμέρες. Θέματα γιὰ συζήτηση: Ἡ ἐπανάσταση τῆς ποίησης καὶ ἡ ποίηση τῆς ἐπανάστασης στὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Ἄντη. τί σημαίνει ἡ λέξη Ἄντη στὸν κόσμον καὶ σὲ μᾶς; Καί: Ποιῆς οἱ δυνατότητες καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς στρατευμένης ποίησης στὴν ἐποχὴ μας. Μέ τὴ σειρά τους οἱ ἀντιπρόσωποι ποῦ θέλουν νὰ μιλήσουν παίρνουν τὸν λόγο. Ἡ ζωὴ τοῦ Ἄντη, πού γιὰ μᾶς στὸν ἑλληνικὸν χῶρον εἶναι σχεδὸν ὀλότελα ἄγνωστος διαγράφεται σιγὰ σιγὰ. Γεννημένος τὸ 1877 σ' ἓνα μικρὸ χωριὸ τῆς Τρανσυλβανίας ὁ ποιητῆς μεγάλωσε μέ τὰ παιδιὰ τῶν ρουμάνων καὶ τῶν Οὐγγρων χωρικῶν. Πούδασε νομικὰ στὴν πόλιν. Πτέμπρετσεν, ὅπου ἀρχίζει νὰ γράφει καὶ τοὺς πρώτους του στίχους. Ὁ 1899 μεταφέρεται στὴν πόλιν Νάτβαραντ ὅπου ἐξελισσεται σ' ἓνα λαμπρὸ δημοσιογράφον. Πολεμᾷ μέ πάθος τὸν σιωνισμό, τὸν ἀντισημιτισμό, τὴν ἀμάθεια καὶ ὑποστηρίζει τοὺς ἀγῶνες τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Γράφει καὶ ἐκδίδει ἀδιάκοπα ποίηση, ὅπως καὶ ἄρθρα καὶ ὀμιλίαι. Στὸ μεταξὺ ἡ Οὐγγαρία γύρω του βράζει. Ὁ ποιητῆς πονᾷ βλέποντας τὸν λαὸν του καταπιεσμένο, στερημένο, κουρασμένο, ἐνῶ οἱ λίγοι πλούσιοι του καταδυναστεύουν. τὰ ποιήματα του ἐμψυχώνουν τὸν λαόν, τὸν ἐμπνέουν, τοὺ δείχνουν τὸ δρόμον πού θ' ἀκολουθήσει πολὺ ἀργότερον, πρὸς τὸν σοσιαλισμό, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Ἄντη δέν θά ὑπάρχει πιά.

Ἡ ποίηση τοῦ Ἄντη, μέ ἀναλύσεις πού μᾶς ἐκάναν οἱ πιὸ εἰδικοί αἰσθητικοὶ τῆς τέχνης ἀρχίζει κι' αὐτὴ σιγὰ σιγὰ νὰ μᾶς ἀγγίζει, νὰ μᾶς κεντρίζει γιὰ μετάφραση, μᾶλλον πού ὅλοι ὁμολογοῦν πῶς ἡ γλῶσσα του εἶναι τόσο πλούσια καὶ ἰδιομορφὴ πού ὀχρᾷ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ μεταφραστεῖ.

Στὶς εἰδικὲς συζητήσεις πού εἶχαμε μέ οὔγγρους συγγραφεῖς νιώσαμε ἀμνηχανία βλέποντας πόσο καλοὶ γινώστες εἶναι τῆς ἑλληνικῆς κουλτούρας, κι' ὄχι μανάχα τῆς ἀρχαίας ἀλλὰ καὶ τῆς σύγχρονης. Ἄδνη μας δικαιολογία ἢ πλήρης ἀδιαφορία τοῦ κριτικοῦ παράγοντα πρὸς τὴν ἡμετέραν

πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. ¹Α έκδοτικά τῆς Οὐγγαρίας, ὅπως καί ²ὅλων τῶν σοσιαλιστικῶν
 χῶρῶν, σάν κρατικά πού εἶναι δέν ἐνδιαφέρονται γιά τήν κερδοσκοπία ἀλλά γιά τήν
 μόρφωση καί τήν διαφώτιση τοῦ λαοῦ. ³Τό μεγάλο έκδοτικό ⁴Βουρδπα, ἀσχολεῖται ἀποκλειστικά
 καί μόνο μέ τήν ἐκδοση μεταφράσεων ἀπ' ὅλο τόν κόσμο. Οἱ Οὐγγροί ξέρουν πολύ καλά
 τοὺς δικούς μας ποιητές, τόν ⁵Γίτσο, τόν Καβάφη, τόν ⁶Λεφέρη, τόν ⁷Βρεττάνο, καί πολλούς
 ἄλλους. Χάρη στήν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς λογοτεχνίας καί στήν ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς
 λογοτεχνίας πού εἶχε φτιάξει ⁸ἄλλοι οἱ Δημήτρης ⁹Λατζί ¹⁰πολιτικός πρόσφυγας τότε στήν Οὐγγαρία
 ἔγραψε ὁ οὐγγρικός λαός γινώρισε καί ἀγάπη-
 σε τήν κουλτούρα τῆς ¹¹Ἀλλάδας. ¹²Αί τῶρα, θέλοντας νά γινώρισει τήν κουλτούρα τῆς
 Κύπρου, στό οὐγγρικό κοινό, τό έκδοτικό Βουρδπα ἐτοιμάζει εἰδική ἀνθολογία Κυπριακῆς
 ποίησης καθῶς καί ἀνθολογία ¹³κυπριακῆς πεζογραφίας πού θά ¹⁴κυκλοφορήσουν τόν 1979. ¹⁵Α' ἐμεῖς, τί γινώρίζουμε ἀπό τήν ἑσσοκοντινή μας Οὐγγαρία,
 ἀπό τήν λογοτεχνία καί ¹⁶γενικά τήν κουλτούρα τῆς; ¹⁷Χερόν τίποτα, μέ μοναδική
 ἴσως ἐξαίρεση τήν ¹⁸μετάφραση τοῦ ἄλλου μεγάλου Οὐγγρου ποιητή, τοῦ Ἀτίλα Γιδό
 σεφ ἀπό τοὺς ¹⁹Γίτσο-Βρεττάνο.

²⁰Τό παράπονο τους αὐτό οἱ Οὐγγροί δέν τό ἐκφράζουν ἄμεσα. ²¹Εἶναι πάρα
 πολύ πολιτισμένοι καί ἀξιοπρεπεῖς γιά νά κάνουν κάτι τέτοιο. ²²Οἱ δαίχνουν ὅμως μέ τήν
 ἐξαιρετική χαρά τους σάν μαθαίνουν ὅτι μιὰ κυπριακή ἑφημερίδα, ἡ Χαραυγή, δημοσίευσε
 ἄρθρο γιά τόν Ἄντη καί ποίημα του μεταφρασμένο στά ἑλληνικά.

Μιὰ βδομάδα κράτησε τό συνέδριο ποίησης. Χρόνος λίγος γιά νά γινώρισεις
 μιὰ χώρα ἢ ἔστω κι' ἓνα ποιητή ²³μονάχα. ²⁴Οἱ ἄλλοι ὅμως γιά νά γίνεῖ μιὰ ἀφετηρία ἔφεσης
 πρὸς τήν κουλτούρα τῆς καί ἀγάπης πρὸς τόν λαό τῆς. ²⁵Αί ὁ οὐγγρικός λαός, ἓνας λαός
 μέ πλούσιο ταμπεραμέντο, ²⁶χαρούμενος, φιλόξενος, πού τραγουδοῦ καί χορεύει καί
 σκέφτεται καί διαβάζει καί ἐμβαθύνει, τ' ἀξίζει ὅλα αὐτά, μέ τό παράπάνω. ²⁷Ας εὐχηθοῦμε
 ὅτι ὁ ἐλληνικός λαός θά γινώρισει κάποτε τόν ²⁸Ἐντρε Ἄντη καί μέσα ἀπ' αὐτόν θά γινώρισει
 καί θ' ἀγαπήσει περισσότερο τήν οὐγγρική κουλτούρα, τόν οὐγγρικό λαό, ²⁹
³⁰μιά καί, ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Ἄντη, ³¹πιστεύω ὅτι εἶμαι ἡ συνείδηση
 τῆς Οὐγγαρίας. ³²Ἦθελα τά πῶ ὅλα, ὅλα τά ἔνστικτα τοῦ σύγχρονου Οὐγγρου, τό κάθε τί πού
 κατευθύνει τόν σύγχρονο ἄνθρωπο, ὅπως τῆ ζώνη πού κατευθύνει τόν τροχό."

³³